

ють загальноправові освітні потреби майбутніх вчителів. Другий напрям спрямований на вдосконалення структури загальноправових навчальних дисциплін, навчального плану. Професійна творча спрямованість змісту загальноправових навчальних дисциплін складає третій напрям загальноправової підготовки та розвитку загальноправової компетентності. Четвертий, основний напрям, передбачає постійне вдосконалення спеціальних правничих дисциплін, у рамках яких будуть здійснюватись ознайомлення з основними правовими категоріями та правовими поняттями, формування вмінь і навичок використання загальноправових знань при вирішенні нестандартних ситуацій у професійній діяльності. Від взаємодії всіх чотирьох елементів та зв'язків між ними залежатиме кінцевий результат.

Висновки. Отже, процес загальноправової підготовки передбачає формування мотивації студентів; оволодіння ними знаннями загальноправових навчальних дисциплін; вироблення загальноправових умінь і навичок; суб'єктом цього процесу є студент, що бере участь у реалізації програми загальноправової професійної підготовки, суб'єктом цього процесу, крім студента, є і викладач, оскільки вони є учасниками суб'єкт-суб'єктних відносин.

Література

1. Городиський М.І. Педагогічні умови забезпечення змісту правової освіти майбутнього вчителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / М.І. Городиський ; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 1999. – 18 с.
2. Егоров Н.С. Правовому воспитанию и обучению – внимание / Н.С. Егоров // Вестник Высшей школы. – 1983. – № 10. – С. 3–7.
3. Машлякевич Н.М. Принципи відбору змісту правової освіти / Н.М. Машлякевич // Проблеми підготовки студентської молоді до навчально-пізнавальної діяльності. Проблеми сучасного мистецтва і культури : зб. наук. пр. – К. : Науковий світ, 2001. – С. 108–112.
4. Подберезський М.К. Правова культура майбутнього вчителя. Теоретико-методологічний аспект / Микола Кіндратович Подберезський. – Х. : Основа, 1997. – 220 с.
5. Романова І.А. Формування правової свідомості майбутнього учителя у процесі навчальної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / І.А. Романова ; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 2002. – 17 с.
6. Стаканков А.В. Теорія і практика правового виховання в історії вітчизняної думки другої половини ХІХ – початку ХХ століття : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / А.В. Стаканков ; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 2004. – 19 с.

ЄСІНА Н.О.

СУТНІСТЬ ТА УМОВИ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміна парадигми освіти, переорієнтація на особистість, відмова від традиційних методів навчання зумовило впровадження до навчального процесу технологію формування творчих умінь майбутнього вчителя в інтелектуально-ігровій діяльності, в основі якої лежить єдність змістових і процесуальних ком-

понентів освітньої системи: цілей, змісту, методів, форм і засобів навчання. Зміст технології як шляху формування творчих умінь майбутнього вчителя визначає його процесуальну частину.

Мета статті – обґрунтувати сутність та умови технології формування творчих умінь майбутнього вчителя в інтелектуально-ігровій діяльності.

Технологія формування творчих умінь майбутнього вчителя ґрунтується на реалізації індивідуальної траєкторії кожного студента. Одночасно вона повинна мати певну частку спільності й універсальності. У протилежному разі вона втрачає свій зміст саме як технологія, тобто як система науково обґрунтованих дій і розпоряджень, що визначає й реалізує практичні оптимальні методи та прийоми досягнення дидактичних цілей [8, с. 79].

Для вирішення проблеми формування творчих умінь майбутніх вчителів в інтелектуально-ігровій діяльності вважаємо за необхідне обґрунтування технології цього процесу в умовах вищої педагогічної освіти. Технологія навчання – це, за визначенням ЮНЕСКО, у загальному розумінні системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання та засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти [6, с. 331].

Технологія навчання розглядається сучасними педагогами, психологами та методистами (В. Безпалько [1], Г. Груздев [3], В. Євдокимов [4], І. Зязюн [5], І. Прокопенко [4], Г. Селевко [7], С. Сисоєва [8], І. Якиманська [9]) як комплексна система форм, методів і засобів навчання з метою забезпечення керованості навчальним процесом та найоптимальнішого досягнення навчальних цілей.

М. Гриньова вважає, що педагогічна технологія – це доцільна сукупність різних засобів, умов, компонентів педагогічної діяльності, яка забезпечує досягнення бажаних освітніх і виховних ефектів [2, с. 172].

В. Євдокимов, І. Прокопенко розуміють під педагогічною технологією упорядковані професійні дії суб'єктів педагогічного процесу, які при оптимальності ресурсів і зусиль усіх учасників педагогічної взаємодії сприяють реалізації свідомо визначеної освітньої мети та забезпечують можливість відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності [4].

Отже, технологію формування творчих умінь майбутнього вчителя в інтелектуально-ігровій діяльності вважаємо системою дій, способів, засобів, етапів та умов інтелектуально-ігрової діяльності, що забезпечує належний рівень сформованості творчих умінь для успішної реалізації в майбутній професійній діяльності.

Ми запропонували таку технологію формування творчих умінь в інтелектуально-ігровій діяльності, яка відповідає конкретним цілям навчання, може використовуватися іншими педагогами й в інших обставинах і була досить гнучкою для врахування індивідуальних особливостей майбутніх учителів, їхніх мотивів, інтересів, характеру й майстерності педагога, профілю, факультету.

Таким чином, технологія формування творчих умінь майбутнього вчителя в інтелектуально-ігровій діяльності мала варіативний і корекційний характер, оскільки останнім часом професійне навчання й освіта стають усе більш гнучкими, що відповідає потребам особистості. Зміст професійної освіти має передбачати підготовку до гнучкої зміни професій і спеціальностей. Тобто відбувається відмова від вузькоспеціальної спрямованості професійної освіти, що вимагає не просто надати студентам загальну освіту та певні професійні навички, а “сформувати в молоді передумови до постійної, безупинної протягом всього життя освіти, одержанню все нових і нових спеціальностей і кваліфікацій” [7, с. 39]. Ця вимога передбачає різнобічний інтелектуальний і творчий розвиток студентів, формування в них творчих якостей та здібностей, тобто максимальну універсалізацію технології формування творчих умінь майбутнього вчителя в інтелектуально-ігровій діяльності.

Технологія формування творчих умінь майбутнього вчителя в інтелектуально-ігровій діяльності передбачає такі етапи: мотиваційний, організаційно-процесуальний, змістовний та контрольний.

На першому етапі відбувається формування в майбутніх учителів мотивів до творчої діяльності, яка активізує формування творчих умінь особистості, виступає гарантом формування потреби в постійному пошуку, накопиченні знань, розумінні їх смислу та значення, самостійному використанні, що необхідно для постійного зростання особистості з урахуванням вимог сучасності.

На другому етапі провідна роль належить викладачеві вищого педагогічного навчального закладу, який повинен створити творчу атмосферу в аудиторії, тобто таку обстановку, яка впливає на появу нових, оригінальних ідей. Педагог, якщо він прагне створити творчу атмосферу в аудиторії, має так спланувати навчальний процес, щоб студенти могли висловлювати власні думки про прочитане, побачене, почуте, зроблене тощо. А це може бути лише за умови, коли педагог не нав'язує студентам своєї думки або думки автора прочитаного тексту, розглянутої картини, прослуханої мелодії тощо.

У процесі роботи над формуванням творчих умінь необхідно враховувати не тільки підготовку аудиторії, а й індивідуальні особливості кожного студента. Для успішного керівництва формуванням творчих умінь студентів, їх творчих здібностей і навичок потрібно знати індивідуально-психологічні особливості кожного з них, їх ставлення до навчання, особливості їх навичок, знань, умінь, вольових якостей.

На третьому етапі формування творчих умінь майбутніх учителів забезпечується така організація навчання, яка передбачає залучення студентів до наукового пошуку й використання отриманих знань на практиці.

Четвертий етап технології формування творчих умінь майбутнього вчителя в інтелектуально-ігровій діяльності передбачає демонстрацію кожним майбутнім учителем своїх результатів у процесі формування творчих умінь, їх обго-

ворення з педагогами та колегами, аналіз, порівняння своїх досягнень з досягненнями товаришів, самоаналіз, самооцінку, самостереження (як прагнення перевірити свою діяльність, реалізувати свої творчі здібності, уяву, пам'ять, інтуїцію).

Створена нами та реалізована технологія формування творчих умінь майбутнього вчителя в інтелектуально-ігровій діяльності була спрямована на залучення студента – майбутнього вчителя до активної самостійної, комунікативної діяльності. Студенти ставились у позицію суб'єкта цієї діяльності, яка була організована таким чином, щоб студент сам приходив до відкриття тих або інших принципів і законів інтелектуально-ігрової діяльності.

Технологія формування творчих умінь в інтелектуально-ігровій діяльності забезпечує майбутніх учителів стійкою установкою на творче сприйняття навколишньої дійсності, вміння оцінювати та розвивати різні ситуації, вміння бачити проблему й знаходити різні варіанти її вирішення.

Розробивши технологію формування творчих умінь майбутнього вчителя, дійшли висновку, що запровадження її в навчальний процес вищих педагогічних навчальних закладах може відбуватися тільки при втіленні таких педагогічних умов:

- соціально-педагогічні умови – це суспільно-економічні умови функціонування й розвитку освітнього процесу, що пов'язані із суспільною потребою в спеціалістах з добре сформованими творчими уміньми; наявність творчої атмосфери в аудиторії, яка забезпечує процес співтворчості педагога та студентів; наявність необхідної психолого-педагогічної літератури для самопідготовки як викладачів, так і студентів;

- організаційно-педагогічні умови – це умови, які сприяють вирішенню проблем, пов'язаних з організацією й педагогічним забезпеченням процесу формування творчих умінь; усунення старих не ефективних форм та методів навчання у ВНЗ; розвиток групових і колективних форм та активних методів навчання у ВНЗ, що виступають необхідною умовою для майбутньої професійної діяльності;

- професійно-педагогічні умови – це умови, які відносяться до особистості викладача й ступеня впливу його на процес формування творчих умінь в інтелектуально-ігровій діяльності. До них належать: особисте осмислення й прийняття викладачем педагогічних ідей і цінностей, інноваційних концепцій та технологій; орієнтація на особистісні й професійні інтереси майбутніх учителів; педагог повинен не тільки допомагати майбутньому вчителю у процесі формування творчих умінь, але вдосконалювати свою педагогічну діяльність, прагнути створити свою діяльність творчою; використання принципів співробітництва та спільного творчого пошуку; вирішення творчих і організаційних проблем процесу формування творчих умінь;

– індивідуально-творчі – це умови, які забезпечують не тільки ефективність впровадження технології формування творчих умінь, а й визначають сам факт її існування. До них належать: створення настанови майбутнім учителям на формування творчих умінь особистості в інтелектуально-ігровій діяльності; забезпечення теоретичної підготовки майбутніх учителів до реалізації процесу формування творчих умінь; збільшення творчих форм і активних методів навчання, які підвищують рівень їх творчого розвитку; створення технології формування творчих умінь майбутніх учителів в інтелектуально-ігровій діяльності.

Вищезазначені умови процесу формування творчих умінь в інтелектуально-ігровій діяльності розглядаємо як сукупність педагогічних обставин, спрямованих на створення творчої атмосфери, яка впливає на реалізацію процесу формування творчих умінь та забезпечує його впровадження й ефективне функціонування.

Висновки. Величезні можливості для формування творчих умінь у студентів мають інтелектуальні ігри, особливо шашки та шахи. У цих іграх виявляється індивідуальність кожного студента, формуються його творчі вміння, допитливість. Ефективність використання інтелектуальних ігор в два рази переважає інші форми роботи. Інтелектуальні ігри найбільшою мірою виховують у людині творчий початок.

Література

1. Безпалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Безпалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Гриньова В.М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя: теоретичний і методичний аспекти / В.М. Гриньова. – Х. : Основа, 1998. – 300 с.
3. Груздев Г. Педагогическая технология эвристического типа / Г. Груздев, В. Груздева // Высшее образование в России. – 1996. – № 1. – С. 117–121.
4. Євдокимов В.І. Педагогічна технологія : навч. посіб. для вчителів та студентів пед. спец. вузів / В.І. Євдокимов, І.Ф. Прокопенко. – Х. : Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, 1995. – 104 с.
5. Зязюн І.А. Освітні технології у вимірах педагогічної рефлексії / І.А. Зязюн // Світло. – 1966. – № 1. – С. 5.
6. Манушин Э.А. Развитие информационных технологий в образовании: аналитический доклад / Э.А. Манушин // Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям в образовании. – М., 1997. – 25 с.
7. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии / Г.К. Селевко. – М. : Нар. образование, 1998. – 225 с.
8. Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня / С.О. Сисоєва. – К. : СДОУ, 2000. – 405 с.
9. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно-ориентированного обучения / И.С. Якиманская // Вопр. психологии. – 1995. – № 2. – С. 31–42.